

KYLÄKIRJASTON KUVALEHTI

A - SARJA

TILAUSHINTA:
Koko vuodelta 2 mk. 50 p.

N:o 10 . LOKAKUU . 1911

ILMOITUSHINTA:
50 penniä pieneltä riviltä

POHJOISMAIDEN OSAKEPANKKI KAUPPAA JA TEOLLISUUTTA VARTEN.

PERUSTETTU V. 1872.

Omat rahastot 27 miljoonaa markkaa.
Konttoreita 34 paikkakunnalla Suomessa.

Ottaa rahoja korkoa kasvamaan Talletus-
tilille, Talletuskonttokurantille, Kodin Säästö-
kassalle ja Juoksevalle tilille.

Korkein talletuskorko nykyään $4\frac{1}{2}$ %.
Harjoittaa täydellistä pankkiliikettä.

10 vuotisella toiminta-
ajallaan on
**Einar Keilanin Kello-
kauppa Jyväskylässä**
osottautunut olevansa
halvin ja luotettava tark-
kuuskellojen, ketjujen,
kiihlausormuksien, silmä-
lasien y. m. s. ostopaikka
Keski-Suomessa. Pyytä-
kää runsaasti kuvitettu
hintaluettelot!

OSAKEYHTIÖ KESKI-SUOMEN RAUTAKAUPPA JYVÄSKYLÄ

Rakennusaineita, Työ- ja Talous-
kaluja, Konetarpeita, Kaivopump-
puja, Putkia ja Putkenosia, Maali-
värejä, Vernissaa ja Lakkoja, Ta-
pattia, Korkkimattoja, Vahakan-
kaita y.m. Rautasänkyjä ja Pat-
joja suuri varasto.

Halvat hinnat!

Parhaita
Telefonia
ja
**Telefoni-
tarpeita**

myy

Dan. Joh. Wadén'in
Sähköliike Helsingissä.

Urkuharmoonioliike
VÄINÄMÖINEN
Tampereella Rautatienkatu 24

Suosittaa hyväksi tunnustettuja
Soitinkoneitaan kouluille ja
yksityisille soitannonharrastajille.
Hintaluettelo lähetetään pyy-
dettyänsä ilmaiseksi.

Tampereen Osake-Pankki

Osakepääoma

Smk. 3,000,000: —

Vararahasto

Smk. 500,000: —

Pääkonttori Tampereella.

Haarakonttoreja Hämeenlinnassa, Ikaalisissa
Keuruulla ja Tyrvään Wammalassa.

Ottaa vastaan rahoja korkoa kasvamaan

**Talletustilille, Karttuvalle talletustilille (talle-
tuskonttokurantti), Säästökassatilille (Kodin
pankki), Juoksevalle tilille.**

Kansallis-Osake-Pankki

ottaa rahoja korkoa kasvamaan:

Talletustodistuksia vastaan.

Talletus-konttokurantti-tilille, jolloin korkein ilmoit-
tettu korko lasketaan tilinomistajan hyväksi puo-
luosittain kesä- ja joulukuussa.

Säästökassakirjaa vastaan, johon korko vuosittain pan-
naan pääoman lisäksi. Tästä tililtä maksetaan 500
markkaan saakka ulos ilman irtisanomista.

Juoksevalle tilille, jolloin rahat ovat milloin tahansa
takaisin saatavana. Tämä tili soveltuu erittäinkin
yksityisille, joilla itsellään ei ole turvallista säilytys-
paikkaa, ja otetaan tilille vastaan pienimpiäkin raha-
määriä sekä maksetaan ulos.

Enemmän säästäväisyyttä!

Säästöpankki on hyvä
säästölaitos, säästöjen
tekeminen säästöpankkiin vaatii suurta tahdonvoimaa ja pitkää
ikää säästön tekijälle, jotta tuntuva pääoma ehtisi karttua.

**Henkivakuutus on kuitenkin var-
mempi ja edullisempi säästötapa.**

Henkivakuutuksella säästetään parhaiten vanhojen päivien vara ja
turvataan omaisten toimeentulo enneaikaisen kuoleman sattuessa.
Kukin ajatteleva henkilö vakuuttaa henkensä ja sen hän tekee

Kalevassa

joka on vapaamielinen, vakavarainen kotimainen vakuutuslaitos. —
Vakuutetuilla on äänestys-oikeus yhtiökokouksissa ja edustavat ny-
kyään yli 20,000 ääntä, jota vastoin osakkailta on ainoastaan
2,000 ääntä.

Tämän teoksen
neljäs vihko on
nyt ilmestynyt.

Ilmestyy vuoden
kuluessa 20 vih-
kona à 90 p:niä.

MAAILMAN IHMEET UUSI SUURI TIETO- JA KUVATEOS.

Ihmisten asuma maapallon pinta on nykyään lukemattomien tutkimusretkeilijain avulla tullut jokseenkin tarkoin tunnetuksi. On nostettu salaperäisyyden huntu monen vielä äskettäin tuntemattoman maan yltä ja huomattu, että kaikkialla, missä ihmisiä asuu, on myöskin jotain näkemisen ja oppimisen arvoista. Jokaisella maalla on omat *ihmeensä*. Satoja *maailman-ihmeitä* saa nyt suomalainen yleisö nähdä uudessa, suuressa tieto- ja kuvateoksessa.

„Maailman ihmeet“ on aivan uusi teos koko maailman kirjallisuudessa; sen toimittaminen on vaatinut tavattoman vaikeata kokoomistyötä monen vuoden kuluessa; mutta tuloksena onkin kovin viehättävä teos. Varmaa on, ettei sen arvoista kuvajulkaisua ole maantieteen alalla koskaan ennen ilmestynyt.

Teos sisältää 700 suurta kuvaa ja parinkymmenen erikoistuntijan kirjoittaman asiarikkaan tekstin. Se on kaiken-kaikkiaan niitä valioiteoksia, joiden hankkimista voi jokaiselle ehdottomasti suositella.

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ.

HENKIVAKUUTUS-
OSAKYHTIÖ

FENNIA
TURKU.

Halvimmat vakuutus-
maksut!

HUOM.! Työkyvyttö-
myysehtoja.

Invaliiditeetti-tapauksessa
vapautetaan vakuutusmak-
suista. [P.1.1782]

Käyttäkää aina

Kankaan Paperitehdas O.Y:n

Jyväskylässä

Virallista, Kirjoitus-, Posti-,
Piirustus-, Paino-, Silkki-,
Kopio- ja Voi-

- Paperia -

**Se kyntää
kultaa,**

joka käyttää ajanmukaisia koneita **maänvilje-
lykseen, meljerialouteen ja teollisuuteen.**
Koneita tarvitsessanne kääntykää sentähden
omaa etuunne valvoen kysymään hintoja

Osakeyhtiö Viktor Forseliuselta
Turussa.

Suomen vanhin kalustokauppa. Perust. 1868.

KYLÄKIRJASTON KUVALEHTI

A-SARJA

N:o 10

Vastaava toimittaja: **Jaakko Gummerus**

1911

Lauri Stenbäck.

Tämän kuun 26 päivänä on sata vuotta kulunut miehen syntymästä, joka runoilijana ja suuren herännäisyysliikkeen merkkimiehenä on saavuttanut unhottumattoman nimen maamme henkisen ja hengellisen elämän historiassa: Lauri Stenbäck'in.

Hänen elämänsä ulkonaiset vaiheet ovat pian kerrotut. Hänen vanhempansa olivat Kuortaneen, sittemmin Vöyrin kirkkoherra Kaarle Fredrik Stenbäck ja tämän toinen vaimo Eva Maria Gummerus. 16-vuotiaana hän tuli ylioppilaaksi, filosofian kandidaatiksi 10 vuotta myöhemmin (1837), papiksi 1842, teologian kandidaatiksi 1843 ja lisensiaatiksi 1845. Seuraavana vuonna hän tuli Vaasan yläalkeiskoulun rehtoriksi, toimien tässä virassa lähes vuosikymmenen. Sitten hän haki vastaperustettua kasvatustieteen professorin virkaa yliopistossa ja saikin sen, mutta oli tässä virassa vain puolen vuotta, tullen joulukuussa 1855 nimitetyksi Isonkyrön kirkkohermaksiksi. Siinä toimessa hän oli kuolemaansa saakka, joka tapahtui huhtikuun 21 p. 1870.

Se ulospäin suunnattu toiminta, mikä tähän elämänuraan sisältyi, ei ollut itsessään erityisen huomattava. Yliopiston opettajaksi hän joutui niin myöhään, ettei enää tuntenut sillä alalla olevan kotonansa, ja hänen vaikutustansa suuren seurakunnan pappina, johon hän ryhtyi innolla, lamautti aivan pian murtunut terveys. Harvoin hän saattoi saarnata, ja suurimman osan vuotta hän oli pakotettu oleskelemaan huoneittensa seinien sisäpuolella. Enimmin hän sai aikaan

koulumiehenä; häntä pidettiin aikoinaan yhtenä Suomen etevimmistä opettajista. Mutta ei opettajatoimikaan ole se, mikä varsinaisesti on tehnyt hänen muistettavaksi. Eikä hän herännäisyysliikkeen kuulunut niihin suuriin johtajiin, jotka liikettä laajalle levittivät ja joiden opetuksia sankat joukot kuuntelivat ja noudattivat.

Lauri Stenbäckissä on harvinaisessa määrässä todentunut se, että enemmän kuin mitä ihminen tekee ja toimii ja näkyvästi saa aikaan, merkitsee useinkin, ja oikeastaan viime kädessä aina, se mitä hän sisimmässään on. Stenbäckin suuruus on hänen sisäisen elämänsä rikkaudessa ja ylevyydessä, hänen persoonallisuutensa jaloudessa ja siitä välittömästi lähtevässä vaikutuksessa. Sitä hänen runoutensakin ennen kaikkea kuvastaa ja sillä se meitä niin voimakkaasti viehättää.

Hänen luonteenlaatunsa ominaisuudet osottautuivat hyvin aikaisin. Hän oli erittäin tunteellinen ja herkkä lapsi, vilkas kyllä ja iloinen, mutta sellainen ettei viihtynyt poikien rajuissa

leikeissä, joista hento ruumiinrakennuskin häntä pidatti. Erittäin likeisesti hän oli kiintynyt äitiin ja sisariin, samoin kuin muutamiin samanikäisiin tovereihin; ja vilpitöntä ystävyyttä hän aina myöhemminkin etsi ja uskollisesti vaali. Avonaisesti, usein kiivaasti hän ilmaisi kaikki mielialansa, niin ilot kuin surut; myöskin tämä ehdoton suoruus oli siten kautta elämän hänen luonteensa peruspiirteitä. Aikaisin ilmenivät myös runolliset taipumukset; kaikenlaiset kodin

Lauri Stenbäck.

pikkutapaukset antoivat aihetta tilapäisepustuksiin, jotka myös osoittivat harvinaista muotokykä niin nuorella iällä.

Lauri Stenbäckin synnyinkoti ei ollut herännyt koti siinä mielessä kuin semmoisista vähän myöhemmin puhuttiin, mutta tuntuvia uskonnollisia vaikutuksia hän siellä kuitenkin sai. Hänen isänsä apulaisena vv. 1823—28 oli tunnettu herännäispappi Jonas Lagus, jonka hieno ja samalla voimakas persoonallisuus ja elävähenkkinen opetus epäilemättä syvensi kodin kasvattamaa uskonnollisuutta. Mutta Lauri tässäkin suhteessa oli aikaisin kypsytty, sitä todistaa se ihmeen kaunis, äidille omistettu kuusijaksoinen runosikermä, jossa hän rippikoulunsa päätettyään tulkitse mielialojaan — synninsuruaan, armonjanoaan ja lapsellista iloaan Herrassa — tänä „elämänsä tärkeimpänä aikana“. Samaa jaloimpia ihanteita tavoittelevaa pyrkimystä ilmaisevat ne harvinaisen syvämieliset mietelmät, joita 17-vuotias nuorukainen, ensi ylioppilasvuotenaan kotonansa oleskellessansa, kirjoitti päiväkirjaansa.

Uskonnollisten ihanteiden rinnalla innostuttaa suomalainen isänmaa ja sen salomaiden vakaa, turmeltumaton kansa hänen palavaa sydäntänsä. Suomalaiseksi hän aina tunsii itsensä mieleltänsä, vaikka hänen jouduttuaan asumaan Pohjanmaan ruotsalaiselle rannikkoseudulle hänen suomenkielentaitonsa heikontui, niin ettei hän kirjailijana eikä runoilijana sittemmin pystynyt suomea käyttämään.

Kun Lauri Stenbäck v. 1832 varsinaisesti joutui mukaan ylioppilaselämään pohjalaisen osakunnan jäsenenä, joutui hän siellä toveripiiriin, jolla ei ollut vertaistaan Suomen ylioppilaskunnassa. Sen johtajana oli silloin maisteri Juhana Vilhelm Snellman ja siihen kuului J. L. Runeberg, J. J. Nervander ja muita Suomen nousevia suurmiehiä. Läheisemmin kuin näihin liittyi nuori Stenbäck erääseen vähän nuorempien toverien piiriin, jossa keskipisteenä oli Juhana Jaakko Östring, Stenbäckin uskottu ystävä. Samalla kuin tässä toveripiirissä vilkkaasti keskusteltiin kaikenlaisista kirjallisista ja isänmaallisista kysymyksistä, koetettiin saada ylioppilaselämälle yleensä aatteellisempaa ja jalompaa sisällystä. Stenbäck tuli tässä piirissä pian huomatuksi lahjakkaana runoilijana, joka sointuvin säkein ylisti nuoruutta ja ystävyyttä, totuutta ja kauneutta ja muita yleviä ihanteita. Myöskin äsken herännyt kansallisuusaate sytytti mieliä. Osakunnassa keskusteltiin kysymyksistä sellaisista kuin: „Onko mahdollista että Suomi koskaan voi tulla suomalaiseksi?“, johon yleisesti vastattiin myöntävästi. Nuoruuden innostuksessa osakuntalaiset myös sitoutuivat ennen yliopistosta lähtöään vapaaehtoisesti suorittamaan tutkinnon suomenkielessä, sillä osoittaakseen että jokaisen virkamiehen tuli sitä osata.

Mutta runouden ja suomalaisuuden harrastusta syvemmillä kyti nuoren ylioppilaan sydämessä uskonnollisen herätyksen kipinä. Näinä vuosina, 1830-luvun alussa, oli suuri herännäisyys, joka Savossa oli alkanut kansanliikkeenä, levinnyt Pohjanmaalle ja siellä saanut johtajikseen nuoria, innokkaita pappeja: Jonas Laguksen, Niilo Kustaa Malmbergin, Frans Oskar Durchmanin ja muita. Stenbäckin ystävä, nuori ylioppilas Kaarle Kustaa von Essen oli tullut heräykseen ja rohkealla tunnustuksellaan kääntänyt muidenkin huomion asiaan. Yleisenä puheenaiheena oli Essenin esiintyminen

eräässä häissä Maalahden pappilassa v. 1832, kun hän keskellä iloista tanssia astui esille ja alkoi kiivain sanoin nuhdella tätä surutonta menoa, kehoittaen hämmästynttä kuulijakuntaansa etsimään „ainoata tarpeellista“. Stenbäck ei tällaista jyrkkyyttä hyväksynyt. Kristitty hänkin tahtoi olla, ja hänen kirjoittamansa harrasmieliset runot osoittavat että hän ei ylioppilaselämässäkään ollut vieraantunut lapsuusustaan, mutta herännäisyyden kantaa hän piti yksipuolisuutena. Iloa Jumalakin rakastaa ihmisissä, ei synkkyyttä ja raskasmielisyyttä — siitä hän tahtoi pitää kiinni.

Mutta pian tapahtui hänenkin elämässään käänne. Sen johdosta että hän yhdessä muutamien muiden pohjalaisten ylioppilaiden kanssa oli ottanut osaa erääseen mielenosoitukseen, erotettiin hän syksyllä 1834 yliopistosta puoleksi vuodeksi. Eroajan hän vietti ystävänsä Östringin kanssa kotonansa Vöyrin pappilassa. Tämä hiljaisen yksinäisyyden aika poissa monitouhuisesta Helsingin elämästä ja ahkera raamatun viljeleminen ja rukous kypsytti hänessä ratkaisevan mielenmuutoksen; ja hänen luonteiselleen nuorukaiselle, jonka tulinen sielu ei suvainnut mitään puolinaista, se merkitsi täydellistä liittymistä herännäisyyteen. Myöskin Östring tuli heräykseen, ja kun he seuraavana vuonna palasivat Helsinkiin, oli heidän rakkain toveripiirinsä se heränneitten ylioppilaiden ja nuorten pappien seura, joka siellä tällöin oli muodostunut ja joka pian oli yleisenä puheenaineena kaupungissa.

Heränneet ylioppilaat kokoontuivat noin kerran viikossa lukemaan raamatua tai jotain hartauskirjaa, laulamaan ja keskustelemaan sielunsa asioista. Kukin kertoi avomielisesti sielunsa tilasta; neuvoja, nuhteita, joskus — harvoin kumminkin — joku lohdutuksen sanakin annettiin. Uteliaita tovereita oli usein saapuvilla. „Mikä rikas, vaikkakin synkkä sielun elämä aukenikaan silmäimme eteen“, kuvailee eräs kävijä vaikutelmiaan. „Mikä tuskallinen ja vakava hengellinen taistelu, mikä ylevä haaveilu, niin peräti toisenlainen kuin nuorison tavallinen, vallattomasti remuava riemu!“ Mutta juuri tällaisena herännäisyys veti puoleensa nuorison jaloimpia. Se tarjosi heille syvää sisällistä tyydytystä. Valtiollinen elämä oli maassamme vielä aivan nukuksissa, kansallinen herätys vasta alullaan; seuraelämä jätti jälkeensä tyhjyyden tunteen; tavallinen uskonnollisuus oli löyhiä hartaustunnelmia ilman merkitystä tosielämälle. Herännäisyys toi nuorisolle korkeampia ihanteita. Siinä oli uskonto todellinen elämän valta. Sen jyrkkä irtautuminen kaikesta maallisesta tosin vieroitti luotansa, mutta viehätti samalla; „pietismin ylväs maailmanhalveksiminen herätti aavistuksen korkeammasta, suurenmoisesta sielunelämästä, jonka rinnalla kaikki maalliset pyrkimykset vajosivat tuhaksi.“

Sisällinen mielenmuutos tuntui Stenbäckin runoudenkin muuttuneessa sävyssä. Ylevää, aatteellista, pohjaltaan uskonnollista se oli ollut ennenkin, mutta sen syvyys, voima ja vakavuus oli yhä kasvanut, ja vaikka hän tämän jälkeenkin käsitteli myöskin maallisia aiheita, kävivät sellaiset runot nyt harvinaisemmiksi. Kuitenkin ovat vielä useat hänen kauneimmista isänmaallisista runoelmistaan, kuten pohjalaisten ylioppilasten tervehdysruno Runebergille 1839 ja runo „Mun oma Suomenmaani“ syntyneet hänen heräyksensä jälkeisenä aikana. V:sta 1842 hän ei enää ole muita runoja kirjoittanut kuin virsiä.

Stenbäckin runoelmat mahtuvat pieneköön, 200-sivuisen vihkoon, mutta niiden arvo korottaa hänet maamme ruotiksi kirjoittaneiden runoilijain aivan ensi riviin. „Mitte kaikki, mitä Stenbäck kirjoitti“, lausuu hänen runoudestaan Eliel Aspelin-Haapkylä, „on suuriarvoista aatteen ja tunteen syvyyden, puhtauden ja välittömyyden sekä helkkyvän, hienotunteisen poljennon kautta.“ Hänen ihanteensa ovat näkyväistä todellisuutta korkeammalla, siinä suhteessa hän on romantikko ja idealisti; mutta hän on realisti siinä, että hän lauluissaan tulkitsee vain todenperäisiä, elettyjä mielialoja. Samalla hän on mitä suurimmassa määrässä yksilöllinen runoilija; hän ei Runebergin ja Topeliuksen lailla kuvaile ulkokohtaista todellisuutta, hän vain laulaa oman sydämensä elämästä. Muodollisessa suhteessa ovat hänen runonsa erinomaisen eljät ja kirkkaat; niissä on runsaasti sattuvia vertauskuvia, ja sanainvalinnassa hän on itsenäinen. Kaunistuskeino, jota Stenbäck mielellään käyttää, on yksityisten sanojen ja säkeiden toistaminen kansanrunouden tapaan.

Että Stenbäck niin aikaisin herkesi rukoilemasta, johtui siitä että hän oli huomannut sen vaaralliseksi uskonelämälleen; hänen täytyi olla kokonansa sitä mitä oli. Mutta kirjallista kykyänsä hän saattoi muuten ahkerasti käyttää herännäisyyden asian palvelukseen. Herännäisyys, joka siihen saakka oli ollut tuntematon, mitättömänä pidetty kansanliike kaukana sydänmailla, oli yhtäkkiä tullut yleisen huomion ja samalla ankaran vastustuksen esineeksi. Itse Runeberg teki „Vanhan puutarhurin kirjeissä“ (1838) ankaran hyökkäyksen sitä vastaan, moittien heränneitten synkkää maailmankatsomusta, joka sai heidät hylkäämään kaikki inhimilliset, elämää sulostuttavat sivistyspyrinnöt, ja ylpeätä suvaitsemattomuutta, joka langetti kadotustuomiionsa kaikista, jotka eivät olleet heidän kannallaan. Heränneitten puolesta vastasi Stenbäck tavalla, joka epäilemättä vaikutti yleisen mielipiteen muuttumiseen sille suosiollisemmaksi; vastustajainkin täytyi kunnioittaa „pietistien“ innostusta elämän kallempiin harrastuksiin. Yhtä tärkeä oli Stenbäckin osuus heränneitten julkaisemien sanomalehtien toimituksessa.

Ristiseppä.

(Saanut ylimäär. palkinnon Kuvalehden II kirjoituskilpailussa.)

Kauniin Karjalan mailla Vuoksen rannikolla Pyhäristin eli Muolan pitäjässä oli theään asuttu kylä, jossa ihmiset, vilkkaat karjalaiset, elivät tavallista huoletonta karjalaisten elämää. Naiset ahersivat kotiaskareitansa, kyntivät ja kylvivät pellot, tekivät aita, kaivoivat ojat ja ajoivat puut, eli lyhyesti sanoen: pitivät huolta kaikista niistä töistä, joita koti tarjosi, ennenkuin se kotina säilyi. Miehet taas kulkivat rahdissa kaukana Suomen tahi Venäjän puolella, miten milloinkin sattui. Väärin taitaisi kuitenkin olla, jos uskoisi, etteivät he huolta tunteneet — suru ja huoli on heille enemmän tuttua kuin muille suomalaisille, mutta he ovat ilon lapsia, „joiden mieless' on päiväyt ain', vaikk' ilmass' on henget öiset“.

Muut työt sujuivat kylässä jotenkuten, mutta yhtä taitoa puuttui. Takojata taitavata olisi ollut tarvis, vaan siihen eivät miehet pystyneet. Toiselle puolelle pitäjästä täytyi kaikki

Tunnettu on, miten herännäisyyttä ei vastustettu ainoastaan maallistuneen, perinnäisen kristillisyyden puolelta, vaan sitä myös epäiltiin valtiolle vaarallisena liikkeenä. Tästä epäluulosta sai muiden herännäisyyksien mukana Stenbäck paljonkin kärsiä. Niinpä hän ei saanut opettajanpaikkaa jumaluusopillisessa tiedekunnassa, vaikka yliopistossa häntä siihen puollettiin, eikä hakemaansa lehtorinvirkaa Vaasan kymnaasissa, ja pietistien lehtikin lakkautettiin 1841 — ensimmäinen senlaatuinen tapaus maassamme. Vasta vähitellen, kun herännäisyys oli osoittanut mistä se kävi, epäluulot haihtuivat. Todisteena yleisestä luottamuksesta oli, että Stenbäck 1853 kutsuttiin jäseneksi ruotsalaiseen virsikirjakomiteaan, jossa hänen myötävaikutuksensa onkin ollut erittäin arvokas.

Ihmisenä ja periaatteiltaan Stenbäck elämänsä loppuun saakka pysyi sillä kannalla, minkä hän oli kovilla taisteluilla saavuttanut, vaikka hän myöhemmin vapautui muutamista sen yksipuolisuuksista. Opettajana ja kasvattajana hän enimmin vaikutti persoonallisuudellaan. Hän osasi herättää nuorisossa harrastusta; hän oli itse pysynyt mieleltään lapsena sen sanan paraassa merkityksessä; ilo oli hänen ilonsa, ja usein otti hän osaa heidän leikkeihinsä. Kiihastuneena saattoi hän joskus syytöntäkin rangaista, varsinkin jos hän epäili valhetta tai petosta; mutta jos hän huomasi erehtyneensä, oli hän itse ensimmäinen sen tunnustamaan. Tällä avonaisella, suoralla luonteellaan hän voitti oppilastensa täydellisen luottamuksen. Myöskin seurakunnassaan Isossakyrössä häntä kunnioitettiin ja rakastettiin, vaikka hän kivuloisuutensa vuoksi saattoikin niin vähän tehdä sen hyväksi. Tämä pakollinen toimeettomuus oli hänelle hyvin raskas. Myöskin synkistyttivät hänen viime vuosiansa katovuosien kansalle tuottamat kärsimykset, jotka Etelä-Pohjanmaalla olivat hyvin tuntuvat ja joita hän voimiensa mukaan koetti lievittää.

Hiljalleen riutuvat elinvoimat sammuiivat keväällä 1870, huhtikuun 21 p:nä. „Tahdon langeta Kristuksen jalkojen juureen ja kiittää häntä kaikesta — kaikesta!“ ne olivat hänen viimeisiä sanojaan.

sepäntyötä kysyvät esineet kulettaa. Sinne ohjastettiin hevonen kengitetäväksi, reki rautoja saamaan. Kirves, sirppi ja viikate sieltä kullekin naiselle työaseeksi tuotiin. Kuinkapa muutoin, sillä omassa kylässä ei ollut seppää, eikä edes pajaakaan.

Sattuipa sitten Suomen puolelta kulkemaan mies, nuori vielä aivan, joka ilmaisi olevansa takoja. Häntä kyläläiset alkoivat pyytää heille oikein omaksi sepäksi jäämään. Seppä suostui, ja yhdessä katsottiin pajan paikka. Keskellä kylää, lähellä Vuoksen rantaa oli korkeampi kumpu; siihen määrättiin paja rakennettavaksi. Miehet kokoontuivat ajamaan hirsä, auttamaan seppää; eikä kauan kulunut, kun paja nousi kuin taikomalla maasta: ensin seinät, sitten katto, viimein kerääntyä lammasnahkoja, joista saatiin palkeet, joilla hiilos kylläkin syttyi ja paloi.

Pari raudanromua nakattiin ensiksi ahjoon, miehet

heti mielihyvin lietsoivat ja seppä takoi ja takoi, viimein muodosti siitä ristin, suuren ja hyvän.

„Kyllä on seppää siinä miehessä, noin vaan käden käänteessä ristin laittoa.“

„Niin on kuin Mälkök-Matin hautaristi.“

„Niin on, niin on.“

Kyläläisten kilvan katsellessa ristiä tuumi seppä jo toisia asioita. Hän puuhasi pitkän riuvun, jonka toiseen päähän hän ristin kiinnitti. Toisesta päästä naulasi hän riuvun pajan kattohirteen kovasti kiinni.

„Se on merkinä maailmalle, että tietävät sepän pajan kysymättäkin, missä se sijaitsee.“

„Kyllä on seppää siinä miehessä“, vahvistivat miehet uudestaan.

„On seppää, on sukkeluuttakin“, lisäsivät toiset, ja mielihyvän tunne näkyi miesten leveästä naamasta ja hyväntahtoisesta leikinlaskusta.

Niin saatiin seppä kylään, mutta kun sepän nimeä ei tunnettu, alettiin häntä kuin yhdestä tuumasta koko kylällä kutsua „Ristiseppäksi“. Pian levisi sama nimi naapurikyliinkin, kun puheeksi sattui.

Kun seppä sitten kirkonkirjoihin itsensä ilmoitti, niin omisti hän itselleen sukunimen Ristiseppä, sillä karjalanmurre oli sen näin lyhentänyt.

Kun sitten vuosia vieri ja miehuusvuodet saapuivat, katseli seppä Karjalankannaksen kassapäitä ja toi yhden heistä nuorikkona asuntoonsa.

Seppä takoi siitä lähtien ahkerammin entistensä. Toisena vuotena kuului tuvasta heleä kehtolaulu. Äiti siellä pientä poikaansa unehen uuvutti. Sepänkin korvia laulu hiveli; vasara nousi ja laski kuin tanssien. Miehet sen kyllä huomasivat; hekin kuuntelivat, miten Karjalan tytär lauloi:

Tuuti, tuuti tyttölästä,
vielä paremmin poikalasta.
Poika se mulle minjän tuo,
minjä saunan lämmittää:
käy emoni kylpemään,
vastat on vanhassa luhissa,
saavi saunan porstuvassa,
korento koan katolla,
kappa on kaivon kannen päällä
vesi on kaivon kannen alla.

Sama laulu oli heidätkin uneen uuvuttanut, kun heidän äitinsä oli laulanut heille. Miehet virkkoivat sepälle:

Sattuikin sulle sangen varma
taitava talon emäntä,
linin paistaja livasko,
pitkän piirakan tekijä,
vehnäleivän lempittäjä.

Eikä seppä sitä pahaksi ottanut, sanoipahan vaan: „Niin on, niin on.“

Kului vuosia; kyläläiset olivat tyytyväisiä seppäänsä. Yksinpä hovinkin komea herra ajoi aina ratsunsa pajan eteen, istui selässä ja huusi sepälle:

„Hei, seppä, jouduta kengittämään ratsuni, saat paritsoita sitä enemmän.“

Kun hevonen oli muutamassa minuutissa saanut uudet rautakengät, laski herra ruplan sepän käteen ja ajoi karhutti tyytyväisenä pois. Tyytyväinen oli seppäkin, sillä harvoin sitä ruplan näkikään siihen aikaan, niin olivat köyhliä ihmiset.

Vanhuus saavutti sepän niinkuin se saavuttaa kaikkia ihmisiä. Kahdeksas kymmen jo oli kulumassa häneltä itseltänsä, mutta vielä hän joka päivä koki vasaraa heilutella, vaikka pajassa takoiin jo hänen poikansa yhtä taitavasti kuin isäkin aikoinaan oli takonut.

Ja yhä vieläkin ajoi hovin herra; vanha ja vanhuuden kunnian harmaat hiukset saavuttanut mies oli hänkin. Kun

nuorempi seppä hänet näki, riensi hän pajasta „tirehtyörin“ hevosta kengittämään. Mutta aina siihen saapui vanha seppäkin katsomaan. Pois lähtiessänsä antoi herra ensin vanhemmalle sepälle ruplan, sitten saman nuoremmalle.

„Sinun on taito ja hänen on voima“, sanoi herra vanhukselle kun tämä kiitteli ja esteli rahaa ottamasta.

Sama herra oli muutoinkin talonpojille lempeämpi kuin edelliset olivat olleet. Ei hän kiskonut viimeistä penniä verona eikä halveksinut vanhempien ihmisten voimia työmaallansa. Melkeinpä kyläläiset jo jonkun verran pitivätkin tästä herrasta, vaikka hovin herran nimikin tavallisesti sai heidät vavahtamaan.

Sattuipa sitten vanhusta kuolema kohtaamaan ja hänen poikansa, Venäjällä palvelut komea sotaherra sai hovin haltuunsa. Hovissa ei hän ollut usein käynytään sitä ennen, eikä hän nytkään sinne olemaan aikunut saapua. Joku venäläinen herra sai tulla isännöityä pitämään, hän itse jäi virkaansa hoitamaan. Kesän aikana hän tuli viikoiksi olemaan maalla.

Kovin muuttuivat olot samassa kun isäntäkin muuttui. Työtä tuli talonpoikien tehdä entistä enemmän ja lisäksi määrättiin rahasumma, minkä kukin alustalainen maksoi, jos aikoi kotonansa asuntonsa pitää; lisäropotkin tulivat pellaavat, marjat, naisten rihipäivät y. m. Kuka ei kaikkia voinut suorittaa, sai lähteä maailmalle ja jättää talonsa hovin käytettäväksi. Sepän tuli suorittaa veroa, samoin kuin muidenkin, eikä hovin herra, se venäläinen pajari, alistunut tulemaan sepän pojalle hevostansa kengittämään. Ikäväksi ja toivottomaksi kävi kylän talonpoikien elämä. Yksissä tuumin he päättivät puhua asiastansa sen hyvän herra-vainajan pojalle, oikealle isännöllensä. Seppä seisoi ensimmäisenä miehenä ja kertoi, miten olivat ennen asiat olleet ja miten ne olivat muuttuneet. Mutta talonpoikien asia ei tästä parantunut. Venäläinen herra sanoi talonpoikien kapinoivan ja olevan laiskoja. Hän pyysi hoviin kasakoita, antaaksensa heidän rangaista uppiniskaisia. Ja kasakoita tulikin pian. Työmaalla ruoskittiin monta kunniallista työmiestä, koska he uskalsivat puhua eli oikeammin vaan liittyä sepän ympärille, sillä seppä heidän puolestansa puhui. Ankarammin rangaittiin sen vuoksi seppää ja veroa korotettiin kaksinkertaisesti.

Vanhan sepän pojanpoika oli silloin jo varttunut mieheksi. Uljas ja komea oli nuorukainen. Isän perintö, sepän taito, kuului hänelle. Naapurikylästä oli hän morsiamen itsellensä valinnut, mutta hovin ilkeä isäntä tahtoi estää nuorten naimakaupan. Sillä sellaisissakin asioissa tahtoivat hovien isännöitsijät, venäläiset herrat, olla määräämässä.

Mutta nuori seppä piti puolensa, toi morsiamensa ja asettui asumaan kuuluisaan sepän tupaan. Mutta isännöitsijä ei onnea toivottanut, hän uhkasi kostaa.

Herrallensa, hovin omistajalle oli hän jo useita kertoja huomauttanut, miten sepän paja on kylän kauneimmalla paikalla, siinä missä hovin rakennusten pitäisi seisoa.

Vanhat rakennukset olivat vielä kunnossa; herra ei ollut halukas muuttamaan rakennuksia, koska ei itse siellä paljoa asunut. Mutta viekas isännöitsijä keksi keinon. Hän kuvasi herransa tyttärelle, miten kaunis tulisi hovista, jos se muutettaisiin sepän kummulle. Tytär ei tietänyt ehdotuksessa piilevää kosta, hän pyyteli isältänsä rakennusten muuttamista.

Viimein isä suostui tyttärensä pyyntöön ja antoi käskyn muuttaa rakennuksen mälle.

„Tästä päivästä eteenpäin lukien saatte neljätoista päivää muuttoaikaa“, julisti isännöitsijä, eikä kokenut salatakaan iloa, jota sydämessänsä tunsu. Tätä oli hän toivonutkin.

Seppä ei tahtonut uskoa kuulemaansa käskyä. Olihan hän kaiken ropotin rehellisesti suorittanut; mistä syystä piti hänen siis muuttaa pois?

Hän tahtoi saada kaiken syyn tietoonsa; hän matkusti Pietariin, koska hovista ei siihen tietoa tullut. Mutta Pie-

tarissakaan hän ei tavannut hovinomistajaa. Neljatoista päivää kului, eikä ollut tietoa, miten sitten käyisi.

Hovin isännöitsijä riemuitsi, kun viidestoista päivä valkeni. Hän komensi kiireesti kasakat häätämään niskoittelevat pois tieltä. Eivätkä kasakat epäröineenkään lähtiessään.

Nuori äiti kääri lapsensa hameeseen, vanhus turvautui sauvaansa, vankemmat kokivat pelastaa omaisuutta minkä kerkisivät. Kasakoiden ruoskat vinkuivat ilmassa, kun vanha seppä lähti poikansa pojanpojan kanssa siitä tuvasta, jonka kyläläiset hänelle rakensivat.

Kyllä samalle paikalle kohosi sitten komea hovi; entisestä pajasta ja sepän tuvasta ei ollut kiveäkään jällellä. Mutta muistonsa jätti seppä siihen hoviin kumminkin, sillä kansa kutsui hovia sepän nimen jälkeen Ristseppäläksi. Sitä ei kyennyt mikään mahti muuttamaan toiseksi. Vähitellen tuli nimi aivan pysyväiseksi ja vielä nytkin tapaa kulkija Ristseppälän kylän Vuoksen rannalla sekä Ristseppälän hovin jäännöksiä kylän korkeimmalla kummulla.

Hanna Järvi.

□ □ □

Suomesta erotettavaksi uhatut pitäjät.

Kuten kaikki jo sanomalehdistä tiedämme, ovat Venäjän nationalistien pyyteet saada Viipurin lääni kiskaistuksi irtu muusta Suomesta saaneet aikaan sen, että Venäjän ministerineuvosto on laatinut lakiehdotuksen Kivennavan ja Uudenkirkon pitäjien liittämistä keisarikuntaan. Yhtä suuri kuin tästä toimenpiteestä on ollut riemu mainituissa venäläisissä piireissä, yhtä suuri on meillä suomalaisilla ollut suru sen johdosta, että osa rakastettua isänmaata täten valtatoimilla revitään siitä irti vieraisiin oloihin ja vieraitten lakien alle kuuluviksi.

Mainitut pitäjät ovat ensimmäiset suomalaiset pitäjät Venäjän rajalla. Hallinnollisessa suhteessa molemmat kuuluvat Viipurin lääniin, Kivennapa Äyräpään ja Uusikirkko Rannan kihlakuntaan; kirkollisessa suhteessa kuuluvat molemmat Savonlinnan hiippakuntaan ja Viipurin rovastikuntaan. Valtiolliseen jaotukseen nähden luetaan Uusikirkko Viipurin läänin läntiseen ja Kivennapa saman läänin itäiseen vaalipiiriin kuuluviksi.

Kivennapa mainitaan itsenäisenä seurakuntana jo v. 1445, käyden milloin nykyisellä, milloin Hauttulan nimellä. Vanhoina Ruotsin aikoina ja samalla oman vaiherikkaan menneisyytensä muistoina on sillä kirkkoherran virkatalon nykyisellä paikalla jätteitä Kustaa Vaasan aikuisesta linnoituksesta. Entisistä Venäjän vallan ajoista muistuttaa Lintulan venäläinen naisluostari. Kivennavasta on eronnut Terijoki, joka sai oman kirkkoherran v. 1904 ja on nyt eri kuntanakin. Pitäjän asukasluku nousee n. 16,000:nteen, mutta kesäiseen aikaan on tämä luku monta kertaa suurempi venäläisten huvila-asukkaiden seudulle tulvaamisen takia. Varsinkin Terijoki, Raivola ja Kuokkala ovat silloin aivan kuin venäläisiä kaupunkeja, joille pietarilaiset kesävieraat antavat vallan erikoisen ja meidän tavallisista maalaisoloista kerrassaan poikkeava-

van leiman. Korkeampia oppilaitoksia on Terijoen suomalainen yhteiskoulu, ja kansakouluja on kokonaista 21, joissa käy yli 1,200 oppilasta.

Myöskin Uusikirkko, joka alkuaan kuului Äyräpään vanhaan laajaan pitäjään, mainitaan itsenäisenä seurakuntana v. 1445. Kaukjärven kylän tienoot lienevät 16 vuosisadalla olleet erityisenä hallinnollisena pitäjänä. Myöskin Uudenkirkon kirkonkylän lähetyksillä lienee joskus ollut linnoituksen tapaisia. Asukasluku nousee nykyään n. 15,000, mutta sen lisäksi tulee täälläkin kymmenet tuhannet venäläiset huvila-asukkaat, joiden hallussa etupäässä ovat kauniit Halilan, Halolan, Suulajärven, Kanneljärven ja Rieskjärven rantamat. Omat kirkkonsa on näillä Talpolassa ja Halilassa, jossa viimeksimainitussa kylässä myöskin on venäläinen keuhkotautisairaala. Kaukjärvellä on iso sotaväen leiripaikka. Henkisesti valaisee tätä rajapitäjää Kanneljärven kansanopisto sekä 16 kansakoulua, joissa on n. 900 oppilasta; kirkonkylässä on sitäpaitsi maamieskoulu.

„Pakottavana syyinä“ näiden pitäjien muusta Suomesta erottamiseen mainitaan virallisesti niiden läheinen asema Pietariin nähden, joka muka vaatii niiden yhdistämistä Pietarin sotilaspiiriin. Myöskin on väitetty niissä oleskelevain venäläisten huvila-asukkaiden edun ja mukavuuden sitä vaativan. Missä määrin edellinen seikka pitää paikkansa, sitä emme pysty päättämään; mutta mitä mainittuihin huvila-asukkaisiin tulee, niin tuntuvat he päivävastoin säikähtäneen sitä mahdollisuutta, että tulisivat joutumaan venäläisten viranomaisten ja varsinkin poliisilaitoksen valtiipiiriin.

Venäjällä äskettäin tapahtunut pääministerinvaihdos näyttää sentään onneksi jossain määrin lieventäneen tämän meihin nähden polttavan kysymyksen kiireyttä. Venäläiseltäkin taholta on jo huomautettu, että sen sotilaalli-

Huvila Terijoella.

Kuokkalan nuorisoseuran talo.

nen puoli tuskin vaatinee Suomen silpomista, vaan että sotilas-tarkoituksiin tarvittavat maa-alueet voitaisiin saada pakkoluovutuksenkin kautta. Jotakin myöskin tietää, että lakiehdotusta pohtimaan asetetun venäläisen komitean puheenjohtaja on eronnut tästä toimesta eikä hänen sijalleen tulle toistaiseksi nimitettäväksi toista henkilöä. Ehkäpä meillä suomalaisilla on toivoa tästä surkeasta silpomisesta sittenkin päästävän.

□ □ □

Entisajan tulenottokejoita maassamme.

Kuvalehdelle kirjoitti *Kaarle Soikkeli*.

Huomattavimpia keksintöjä, joita ihmiskunta jo alkusteellaan on tehnyt, on niin sanoaksemme »tulen syntysanojen» löytäminen. Totta on, ihminen on tulleen saattanut alkuperäisesti tutustua luonnossa. Iskeehän salama joskus taivaalta alas ja sytyttää maassa niin metsää kuin ihmisasuntojakin palamaan. Taikka ovat alkuihmiset olleet tulivuorten läheisyydessä, jossa tulikuuma laava on hehkunut vuosikausia muuten kylmällä maakamaralla. Luonnon lähteestä siis ihminen on alkuaan voinut oppia tuntemaan tulen, vieläpä sen joksikin aikaa niistä talteenkin ottamaan.

Mutta tulen merkitys ihmiskunnan kehityksessä vasta silloin arvaamattomasti kohoaa, kun ihminen itse kykenee keinotekoisesti sen synnyttämään. Sillä ilman sitä taitoa hänen olisi täytyntä maapallon valloittamista suuresti rajoittaa, saaden muuttoeläinten tavoin yhä uudelleen ja uudelleen kylmiä vuoden aikoja paeta lämpimämmille seuduille. Ainoastaan tuli on tehnyt mahdolliseksi sen, että ihminen on, ilman että luonto häntä on siihen erikoisemmin varustanut, voinut pysyväisesti aset-

tua asumaan vaikkapa jäämerien rannalle.

Kun ajattelemme tarkemmin, mihin kaikkeen ihminen on mainittua uskollista palvelijaansa tarvinnut, niin aivan hämmästyimme. Kodissa — olkoonpa se sitten vaikka alkuihmisen luola tahi maa-kuoppa — tuli on lämmittänyt työstä ja matkasta jäykistyneitä jäseniä, on antanut siihen valoa, ja mikä tärkeämpää, tuli on, valaisten yön synkeyteen, suojellut ihmistä väijyviltä pedoilta, jotka ovat tulen liekkejä kauhistuneet. Metsästyksessä, kalastuksessa, maanviljelyksessä, teollisuudessa — kaikessa ihminen on tarvinnut tuota samaa tulta. Tuli onkin ollut ikäänkuin hänen toinen kätensä. Aika ajoin hän on luullut voivansa vainajiaakin tulella auttaa helpommin pääsemään haudantakaiseen elämään.

Tosiasia onkin, ettei vielä ole koskaan ihmiselämää missään tavattu ilman, että tuli ei olisi ollut hänelle välttämät-

tömänä seuralaisena mukanaan. Sen käyttämisestä muuttamat johtavatkin varsinaisen ihmiskehityksen. Ja missä tahansa autioimmallakin valtameren saarella kohoo savupatsas, on se merkki ihmislapsen oleskelusta siellä.

Ei ihme, että siis nousee kysymys siitä, miten ihminen on voinut tehdä niin tärkeän keksinnön kuin tulen keinotekoisien ottamisen. Mutta se josain määrin selviää niistä alkeellisista tulenottokejoista, joita sekä esihistoriallinen että kansatieteellinen tutkimus on saanut selville. Seuraavassa teemme lyhyesti selkoa, mitä entisajan tulenottokejoista on käytetty maassamme, jossa, kuten pian näemme, kehitys käypi muiden maiden kanssa samaan suuntaan.

Maassamme aikain kuluessa — tarkoitamme tässä enimmäkseen historiantakaisia aikoja — on tulta otettu useammalla eri tavalla. Tietysti silloinkin, kuten myöhemminkin, on ymmärretty säilyttää tavalla tai toisella saatua tulta hiiloksessa, josta on sangen helppoa ollut temmata tuli pä-

Kivennavan kirkko.

Terijoen viertotie.

Terijoen rautatienasema.

reeseen. Mutta miten usein onkaan täytynyt sekä kotosalla että matkan varrella keinotella itselleen tulta, ja se on tapahtunut ainoastaan erityisillä tulenottokejoilla. Pääasiassa voimme nämä viimeainitut ryhmittää kolmeen eri lajiin: 1) puiset kojeet, 2) kiviset kojeet ja 3) rauta- ja kivikojeet yhdessä.

»Kitkantulen eli kitkanvalkean» virittäminen puisilla kojeilla on ehkä alkuperäisin sekä kaikissa paikoin mahdollinen tulen ottamiskeino. Sitä tapaamme vielä yleisesti luonnonkansoilla. Austraaliassa esim. kovaa ja terävää puupuikkoa hierretään pehmeään aluspuuhun siksi, kunnes puikon juurella olevat sytykkeet alkavat hehkua ja syttyä palaamaan. Europan kivikautisissa paalurakennuksissa on tavattu puisia laudankappaleita, joissa on ollut palaneita reikiä, ja on näiden nojalla niitä täydellä syyllä pidetty mainitunlaisten tulenottokejojen osina. Kamtschatkalaisista kerrotaan, että he ovat viime aikoihin asti pitäneet tätä keinoa myöhemmin keksittyjä tuluksia parempana. Sentähden jokainen heistä on kantanut mukanaan tuoheen päätyvää pientä laudanpätkeä sekä pyöreätä kuivaa kepakkaa ja loukuttettua ruohoa. Hiilus syntyy poraamisesta ja siitä puhalletaan sitten tuli kuivaan ruohon.

Tämmöinen »kitkanvalkean» ottaminen ei ole yksistään suoritettu edelläkerrotulla tavalla. Yleensä kahden kuivan puun hieromista toisiansa vastaan ovat meidänkin perimätiedot kertoneet vanhaksi tulen synnyttämistavaksi, taulan palasta on silloin käytetty alimaisen kitkutettavan puun loveen. Tämöistä tulta on hierottu sinertäväksi kuivuneista haavoista (Hämeenkyrö) taikka on yhdeksän lajia puuta, kyynärän mittainen kalikka kutakin, otettu ja kahden kuivem-

man puun välille pantu taula (Jyväskylä?) — Kuva seuraavalla sivulla osoittaa vielä niin sanoaksemme »tulensahaa», jonka professori H. Paasonen v. 1902 on tuonut kansallismuseoomme Venäjällä asuvilta tshuvasseilta. Siihen kuuluu noin 60 cm. pitkä, 8,5 cm. paksu ja 4,5 cm. korkea, läpileikkaukseltaan kolmikulmainen veistetty puunkalikka, sekä 105 cm. pitkä, 7 cm. leveä ja niskasta

Terijoen kirkko.

Terijokelainen ajuri.

2,5 cm. paksu hampainen puusaha. Sahaa kiinteästi käyttämällä lyhyemmän kalikan jossakin lovessa tai päinvastoin syntyy ennenpitkää hiilusta, joka johdetaan sytykkeihin. Keskimäinen lovi kuvatussa lyhyessä kalikassa onkin tulen kärventämä. Tämöistä tulensahaa käytettäne tshuvasseilla vielä nykyisinkin uhritulta sytyttäessä. Onkin ollut useilla kansoilla tapana että uhritulta on viimeisiin aikoihin asti otettu kitkatun, koska siten saatua tulta on pidetty uusilla tulenottokejoilla herätettyä tulta

pyhempänä. Niinpä Suomessa on piruja vastaan, jotka ovat vallanneet huoneen, viimeisenä keinona käytetty kitkantulta, jolla on lämmitetty tuo huone eikä tulta ole sammutettu kolmeen päivään; »kyllä pirut ovat silloin lähteneet», sanotaan (Hirvensalmi). Helavalkeita sekä juhannustulia useissa paikoin ei ole sytytetty tavallisella tapaa, vaan sitä varten on otettu »kitkanvalkea» — kertovat perimätiedot.

Kitkanvalkean keksiminen on siis ikivanha, mutta itse asiassa sangen yksinkertainen. Eräässä talossa kertoi muuan renkimies, että hän kerran niityllä ollessaan osui haravanvarrtta hankaamaan niityladossa olevaan seinänloveen, ja pianpa siitä käry läksi. Aivan odottamatta siis tämmöinen keksintö tapahtuu, mutta kun muistamme ihmiskuntaa alku-

Rajajoki.

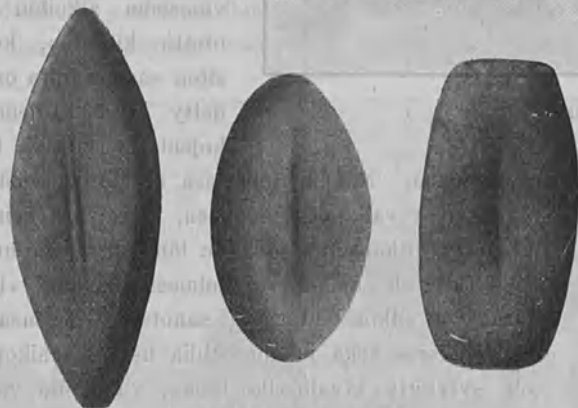
peräisimmässä asteessaan, jolloin sillä on ollut varsin vähän esineitä käsiteltävinä, on kitkantulen keksiminen ihmekeksintö.

Tulen raappaamista tahi iskemistä kahdella kivellä edellyttää joka-aikainen havainto, että kahta kiveä heittämällä tahi lyömällä yhteen välähtää kipinä. Kuitenkaan eivät kaikki kivet toisiinsa iskettyinä synnytä senlaatuista kipinää, josta voisi tulla viritä. Keksintö oli siinä, että täytyi löytää kaksi senlaatuista kiveä, joista toista raappaamalla toiseen syntyi semmoinen hehkunta, josta tuli virisi taulaan. Tämäkin keksintö on sangen vanha, kivikautis-aikainen, sillä ulkomailla on tavattu kivikautisilla asuinpaikoilla piikivisiä pitkiä lastuja, joilla on tulta raaputettu pyöreisiin pyriittipalloihin. Pyriitti on mineraali, raudan ja rikin kemiallinen yhdistys, mutta kun sitä on löydetty kivissä, niin on tavallaan tällä keinoin kahden kiven avulla saatu tuli aikaan. Meidän maassamme ei liene vielä täysiä todisteita siitä, onko tätä keinoa käytetty kivi-, pronssi- tahi varhaisimpana rautakautena, mutta hyvin luultavaa se on.

Mutta toinen kahdesta kivistä saatu tulenottotapa esiintyy lukuisista löytöesineistä päättäen maassamme n. 350—500 j. Kr. Tarkoitamme soikeita tulenottokiviä, joita kolme on alempana kuvattu.

Tulensaha „kitkanvalkean“ ottamista varten.

Kun nämä kivet ovat siis vanhimpia täysin tunnetuita tulenottokojeita ja kun niiden laaja leviäminen maassamme antaa

Soikeita tulenottokiviä.

hyvän kuvan kansan kulkeutumisesta eri osissa maamme siihen aikaan, niin on meillä täysi syy niiden tarkastelussa hieman viivähtää.

Mainitut kivet ovat kvartsiittia tahi kvartsiitinpitoista hietakiveä, muodoltaan soikeita tahi terävänsoikeita. Niiden

pituus vaihtelee 6,2—13 cm. ja ovat ne paksunlatteita. Useimpien toisella tahi molemmilla lappeilla on yksi tahi useampi uru, joka kulkee pitkin tahi hiukan viistoon pitkinpäin. Tavallisesti kulkee kylkiä myöten syvä uru, joka osoittaa että ne ovat kiinnitetty jollakin metalli- tahi muulla langalla vyöhön. Ne saavat yleensä kiittää omituisia muotoaan siitä, että niitä on löytäessä otettu talteen. Vuosi vuodelta onkin niitä yhä uusia saapunut museoihin. V. 1875 tunnettiin niitä maassamme yhteensä 36 kappaletta, v. 1905 jo yli 230 ja nykyisin lähemmä 300 kappaletta.

Niiden levenemisalue on seuraava. Etelä-Pohjanmaan Vaasan läänin osassa niitä oli v. 1905 tavattu kokonaista 68 kappaletta, joista yhteensä yli puolet Ylistarosta, Isostakyröstä, Vähästakyröstä ja Laihialta. Satakunnasta ja Etelä-Hämeestä, Vanajaveden—Pyhäjärven reitin varrelta Hämeenlinnan ja Tampereen välillä sekä Kokemäenjoen rannoilta sekä Tampereen ja Ikaalisten väliltä on niitä saatu useita. Varsinais-Suomessa ja sen pohjoisosassa on tähän asti niitä löydetty vähemmin, mutta eteläosassa kylläkin, nim. 12 kappaletta. Uudellamaalla on Lohjanjärven ja Hiidenveden seuduilla tavattu 10 ja Hangon ja Helsingin välillä 7. Sitäpaitsi on niitä löydetty Tuuloksen—Oriveden vesireitillä, nim. 17; myös Vesijärven ja Päijänteen varsilla sekä pohjoispuolella Jyväskylässä (9) joku määrä; Itä-Uudellamaalla on tavattu 2, Vuoksen suistomaalla 5, Savosta 2, j. n. e. Pohjois-Pohjanmaalla erittäinkin Oulun-, Ii-, Kemi- ja Ounasjoen laaksoissa on saatu talteen joitakin kappaleita sekä Kuusamossa yksi. Kun niiden käytäntö rajoittuu maassamme jo ennenmainittuihin varhaisiin vuosisatoihin, antaa esim. niiden levenemistä osoittava kartta hauskan kuvan kansan liikkuvaisuudesta tahi kauppa- ja kulttuurisuhteista niinä aikoina.

Merkillisintä on se, että koko esinemalli on miltei yksinomattain Pohjoismaissa tunnettu. Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa on niitä löydetty joitakin satoja, Kuurinmaalla useita, Pohjois-Saksassa jo harvemmin. Sitäpaitsi Skotlannissa ja Islannissa on niitä runsaanpuoleisesti. Niiden alkukotina on ehkä pidettävä Pohjois-Saksaa, josta ne ovat levinneet pohjoisemmaksi ja saaneet Skandinaviassa ja Suomessa suurimman muutorikkauksen ja käytännön. Niiden alkumuotona voimme pitää latteata pyöreäkköä luontaista kvartsiittikiveä, jonkatapaisia on näissä maissa niinkään saatu talteen ja meilläkin yksi ainoa kappale.

Näiden käytännöstä on eri aikoina oltu eri mieltä. Alkuaan meillä pidettiin niitä tulenottokivinä, mutta yhteen aikaan taas niillä arveltiin teroitettuna nuolenkärkiä. Lopulta vihdoin on palattu alkuaikutukseen, tullen yleensä siitä yksimieliseksi, että niillä ja piikiven lastuilla (ei siis raudalla) on raapastu tulta. Niissä olevat raapustusjuovat tavallaan hyvinkin muistuttavat tulitikkulaatikoissa syntyviä raappausjuovia. Kuten sanottu, ne kannettiin vyöllä erikoisissa riipuslaitoksissa, joiden katkelmia on joku meilläkin tavattu, onpa joskus niitä Skandinaviassa havaittu olleen parikin kiveä samassa vyössä.

Niin mukavia kuin ne olivatkin ja olivat kaupan tuomia taikka ehkä kotimaisiakin teoksia, ei niiden käytäntökausi ollut kuitenkaan pitkäaikainen. N. 500 j. Kr. loppuu niiden tarve, ja siitä asti ovat ne säilyneet meidän päiviimme harvemmin haudoissa, mutta useimmiten jonkunlaisina uhrauk-

sina t. m. s. järvien kuivuneilla rannoilla sekä vesijättöpel-
loilla. Uusi keksintö, joka poisti nuo verrattain kömpelöt
ja painavat kivet, tuli niiden sijaan.

Tulta alettiin vihdoin iskeä pienellä raudankappa-
leella, tulusraudalla, piikiveen, ja se kehityskanta on jat-
kunut nykyaikaan, jolloin uudet keksinnöt ovat kokonaan
poistaneet vanhan käytännön. Edellisiltä sukupolvilta-
me onkin museoihin sekä yksityisten huostaan joutunut koko
joukko näitä tulenottokeinoja, joihin kuuluvat nahkalaukku-
sessa tulirauta, piinlohkareita ja taulanpalasia. Niitä on
melkein jokainen meistä nähnyt, joten tässä voimme tuon
viimeisimmän asteen sivuuttaa. Mainittakoon vain että itse
tulusraudat tällöin ovat olleet jotakuinkin semmoisia kuin
kuvat 9—11 näyttävät. Niihin voisi lisätä vielä pari muo-

nen taas on sangen yleinen muoto, soikeahko tahi kulmik-
kaan soikea rautalaatta.

Mainituilla tulusraudain muodoilla on oma pitkä histo-
riansa, jota selvästi osoittavat kuvat 1—3 ja 5—7. Ku-
vat 4 ja 8 taas ovat erikoistyyppisiä, joilla ei ole, ei aina-
kaan 4:llä, pitkäaikaisempaa vastinetta tulusraudain kehityk-
sessä.

Tavallisimpia esihistoriallisten tulusraudain muotoja
on kapea rautalevy, taottu soikeahkoksi renkaaksi, jossa
päätt liittymättä yhteen kiertyvät sisään (kuva 1) tahi
ulospäin (kuvat 2 ja 5). Vanhimpia esineitä osoittavatkin
kuvat 1—2. Edellisessä, joka on vain katkelmana säily-
nyt, on rautalevy pyöreä ja paksuhko eikä iskupuolta ole
mitenkään muista puolista erotettu. Muoto on aivan har-
vinainen. Jälkimäisessä on ohuehko ja litteä rautalevy
väännetty iskupuolelle leveäksi. Kuva 2 osoittaa löytö-
esineitä Vöyrin Gullyntistä 500—600 luvulta j. Kr. Siitä
myöhempää kehitystä esittää kuva 5, jolloin koko tulus-
rauta on kauttaaltaan samaan päin litteä ja jossa keskiosa
on sen vahvistamisen vuoksi levennetty sisäänpäin suippe-
nevaksi ulokkeeksi. Viimemainittu esine, joka on komeim-
pia laatuaan (suuruus 95×42 mm.) ja vieläkin riippuu rauta-
ketjussa, on löydetty Huittisten Lamminkylän Vähäkäen maalla
n. s. Hiukkainmäessä. Sen ikä on v.v. 800—1000 j. Kr.

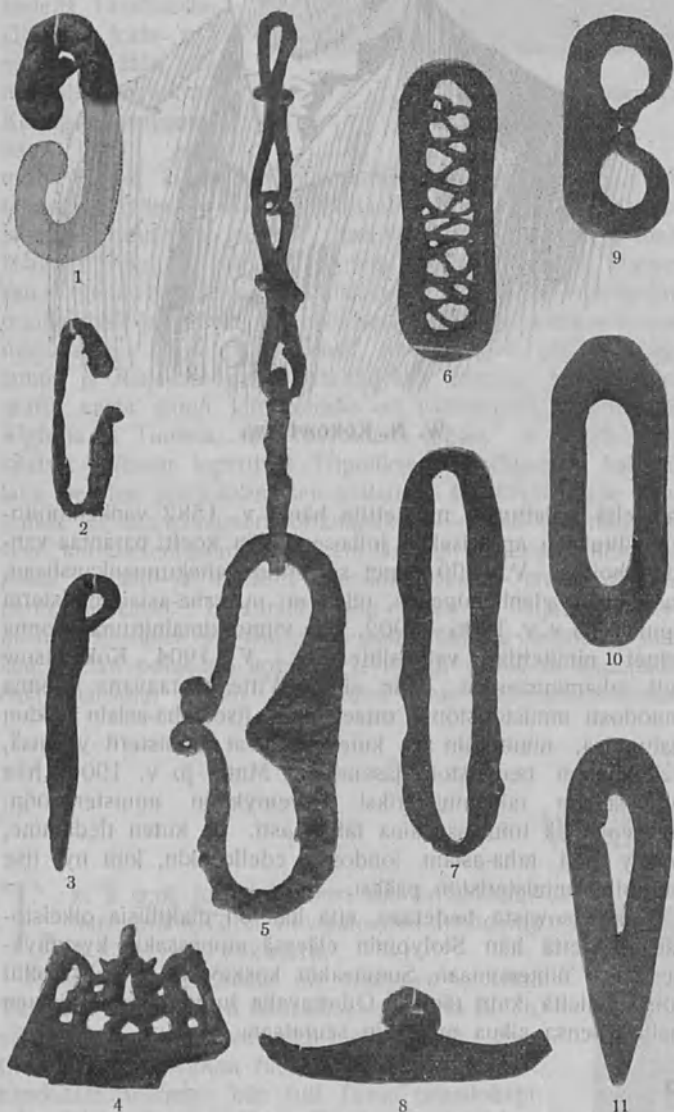
Niinikään Huittisissa, samassa Hiukkainmäessä on tavattu
tulusrauta, jota näyttää kuva 6. Se on muuten tavallista
latteata soikulaista renkaan muotoa, kuten 7 ja 9 kuvat,
mutta sen sisällä kiemurteleikse rautalevy sisälaidasta toi-
seen. Esine on semmoisenaan harvinainen, samalta ajan-
jaksolta kuin edellinen.

Varhaisempia s. o. gullyntiläisiä ovat tulusraudat, joita
kuvat 3 ja 8 osoittavat. Niistä on 3:s pikkusilmukkainen,
nelikulmainen, 92 mm. pitkä rauta; 8:s on kulmikas suippo-
kärkinen ja hieman kaareutuva rautalevy, jonka keskellä
kohoo riippusilmukka. Esine on noin 88 mm. pitkä.

Aivan erikoinen muoto on tulusraudalla kuvassa 4. Sen
pronssisen yläosan muodostavat kaksi toisilleen selin kään-
tynyttä ratsastajaa ratsuineen. Ratsumiesten päiden koh-
dalla on silmukka ripustamista varten. Itse tulirauta on
esineessä, kuten näkyy, toisesta päästä lohennut, mutta on
ollut n. 72 mm. pitkä. Se on löydetty Kokemäen Leikki-
mäen kalmistosta.

Samanlaisia tulusrautoja on maassamme tavattu Huittisten
Hiukkavainionmäestä, Sauvon Salmenkylän Sikalaidunmäestä,
Kokemäen Kierikasta y. m. Huomattavinta on että niiden
löytöalue ulottuu Kaamajoen alueelle idässä, Smolenskiin
asti etelässä ja pohjois-Norjaan asti pohjoisessa. Nekin lu-
keutuvat v.v. 800—1000 j. Kr.

Tulusraudat esihistoriallisina aikoina riippuivat rinnalla
monenlaisten helyjen ja korujen seassa. Muut olivat ta-
vallisesti kultaa, hopeata, pronssia, luuta t. m. s. — mutta
tulusraudat rautaisinakin olivat arvokkaimpia riipusten jou-
kossa. Niillä saatiin näet isketyksi »jumalallinen» tuli,

Eriaikaisia maassamme käytettyjä tulusrautoja.

toa. Toinen on ikäänkuin sekamuoto kuvassa 2 ja 9 esi-
tetyistä esineistä, siis tulusrauta, jossa on vain toinen pää
kierretty isohkaksi renkaaksi, ja toinen pää taas on jäänyt
oikoseksi, mutta hiukan kaarevaksi (Kaukola, Ignattola). Toi-

Pääministerin vaihdos Venäjällä.

Syyskuun 14 päivänä, kun Kijewissä keisari Aleksanteri II:sen kuvapatsaan paljastamisen johdosta annettiin juhlanäytäntö teatterissa, jossa saapuvilla oli hallitsija ja korkeita arvohenkilöitä, pamahti näytännön väliajalla revolverinlaukaus, jonka uhriksi joutui Venäjän mahtava pääministeri P. A. Stolypin. Ampuja kuului — kuvaavaa kyllä Venäjän oloille — surullisen kuuluisaan „suojelusosastoon“, ja oli hänen tehtävänä nimenomaan varjella pääministerin henkeä.

P. A. Stolypin.

Pjotr Arkadjewitsh Stolypin oli nykyisen Venäjän merkellisimpiä valtiomiehiä. Hän oli syntynyt v. 1863, nimettiin v. 1899 Kownon aatelismarsalkaksi sekä vähän myöhemmin Grodnon ja sitten Saratowin läänin kuvernööriksi. Durnowon erottua hän v. 1906 tuli sisäasiain ministeriksi sekä saman vuoden heinäkuussa myös ministerineuvoston puheenjohtajaksi Goremykinin jälkeen. — Hänen ministeritoimintansa on suurelle Venäjälle ja pienelle Suomelle liiaksikin tuttu: hän oli se mies, joka sammutti ja hautasi kaikki ne perustuslaillisen

elämän toiveet, jotka lokakuun julistuskirja oli eloon viritänyt. Siinä juhlallisesti luvatuista yhdistymis-, kokoontumis- ja lausumisvapaudesta tuli hänen toimestaan vain surkea varjo; vasta asetettu valtakunnan duuma hajotettiin kerta toisensa jälkeen, kunnes siitä moninkertaisten vaalioikeuden rajoitusten avulla tuli kuuliainen leikkikalua hallituksen käsissä; oloja koettiin rautaisella ankaruudella „rauhhoitaa“, s. o. palauttaa vanhalle kannalleen, yliopistojen itsehallintoa kuristettiin ja niiden parhaat opettajat karkoitetiin j. n. e. Samat taantumukselliset toimenpiteet kohtasivat Suomeakin. Jo v. 1908 muutettiin Suomen asiain esittelyjärjestys perustuslain vastaisella tavalla. N. s. valtakunnanlainsäädäntölaki sisältää koko valtiosääntömme hävittämisen. Maamme hallinto venäläistytettiin; ja viime työnään pani pääministeri-vainaja alulle Suomen valtiollisen ja kansallisen silpomisen surkealla lakiehdotuksellaan Kivennavan ja Uudenkirkon pitäjien erottamisesta muusta Suomesta.

Ministerineuvoston puheenjohtajan toimi on uskottu raha-asiainministeri Wladimir Nikolajewitsh Kokowtsowille. Tämä lahjakas valtiomies kuuluu vanhaan aatelis-

sukuun. Alotettuaan virkauransa oikeusministeritöissä hänet komennettiin ulkomaille tutkimaan vankeinhoitokysymystä,

W. N. Kokowtsow.

ja sieltä palattuaan nimitettiin hänet v. 1882 vankeinhoito-ylihallituksen apulaiseksi, jollaisena hän koetti parantaa vankeinhoitoa. V. 1890 hänet siirrettiin valtakunnankansliaan, jossa hän yleni nopeasti, ollen m. m. raha-asiainministerin apulaisena v. v. 1896—1902, jona viimeksimainittuna vuonna hänet nimitettiin valtiosihteeriksi. V. 1904 Kokowtsow tuli rahaministeriksi. Kun sitten Witte seuraavana vuonna muodosti ministeristönsä ottaen siinä itse raha-asiain hoidon haltuunsa, nimitettiin K., kuten eroavat ministerit yleensä, valtakunnan neuvoston jäseneksi. Mutta jo v. 1906 hän tuli jälleen rahaministeriksi Goremykinin ministeristöön, pysyen siinä toimessa aina tähän asti. Ja kuten tiedämme, pysyy hän raha-asiain johdossa edelleenkin, kun nyt itse on tullut ministeristön pääksi.

Kokowtsowista tiedetään, että hän on maltillisia oikeistolaisia ja että hän Stolypinin eläessä monessakin kysymyksessä — nimenomaan Suomeakin koskevissa — olisi ollut toista mieltä kuin tämä. Odottavalla luottamuksella hänen hallituksensa alkua meilläkin seurataan.

□ □ □

Tripolis.

Sota, ihmiskunnan kauhistus, on taas alkanut. Tykit paukuvat, kaupunkia valloitetaan, sotalaivoja ammutaan upoksiin, ja tietysti ihmishenkiä tuhotaan ja rauhallisen viljelyksen tuloksia hävitetään. Tällä kertaa on sota syttynyt Italian ja Turkin välillä Tripoloksen omistamisesta. Kun Ranskalla jo aikaisemmin on hallussaan Algier ja Tunis ja se paraikaa yrittää vallata Marokkoakin sekä Englannilla on pysyväinen jalansija Egyptissä, on Italialle tullut hätä saada edes viimeinen jäljellä oleva kaistale Afrikan pohjoisrannikosta valtaansa. Se toivoo jo toipuneensa edellisestä onnistumatto-

masta yrityksestään vallata osia Abessinista, jolloin se surkeasti iski pänsä veriin sotaista, puolivillillä kansaa vastaan. Tripoloksen „laillinen“ omistaja tosin on Turkki, mutta kun sen voimat ovat tunnetusti Italian voimia heikommat, niin mitäs muuta kuin alkaa sota. Ja aluksi sitä Italian puolelta onkin käyty kuin paraatimarssia, sillä auttamattomalla hitaudellaan oli Turkki laiminlyönyt kaikki varustustoimet siellä; ja Italian verrattain mahtavan merivoiman takia on sen nyt enää miltei mahdoton saada kurjalla „sotalaivastollaan“ sinne armeijoita kuljetetuksi. Italian lopullinen menestys riippuu

siitä, asettuvatko maan varsinaiset asujamet, puolivillit berberiläiset, eteläpuolisissa luoksepääsemättömissä vuorilaaksoissaan uusia valloittajia vastustamaan, mutta se turkkilaisten tähänastisen huonon hallinnon takia tuskin on luultavaa; Europan valtojen äänettömän suostumus Italiassa jo on.

Kuva Tripoliksestä: Erämaanmaisema sisämaassa.

Tripolis (turkin kielellä Tarabulissi-Gharb), josta nyt sotaa käydään, oli muinaisen mahtavan Kartagon valtakunnan itäisin osa, mutta joutui kuten kaikki muutkin Kartagon alueet punilaisotien jälkeen Rooman valtaan. Sittenkin sen arabialaiset suuruutensa päivinä anastivat; espanjalaiset ja mallalais-ritaritkin pitivät sitä jonkun aikaa hallussaan, kunnes sen viimein valloittivat turkkilaiset merirosvo 16 vuosisadan puolivälissä ja tekivät siitä läntisen Välimeren mahtavimman rosvovaltion. Kauppalaivojensa hävittäminen pakotti Englannin ja Ranskan usein asekaudessa rosvoja kurittamaan, mutta vasta sitten kun Ranska oli valloittanut naapurimaat Algerin ja Tunisin, tuli rosvoilusta loppu. V. 1835 turkkilaiset viimein lopettivat Tripoliksestä kotimaisten hallitsijain, bey'ien puoli-itseenäisen vallan ja muuttivat maan viljelijäksi eli kenraalikuvernöörikunnaksi. — Maa on enimmäkseen autiota erämaata, varsinkin läntinen merenpuolinen osa, jossa matalat ja louhiset rannikot tekevät merenkulunkin perin vaikeaksi. Itäranikko sen sijaan on viljavata niitymaata. Eteläosa on vuoristoa, josta lukuisia selänheitä kulkee vinosti pohjoista kohti, ja niiden välillä on hedelmällisiä laaksoja. Maan päätuotteet ovat moninaiset etelän

vilja- ja hedelmäjit sekä puhvelit, hevoset ja kaunisvillaiset lampaat. Asukkaiden pääosan muodostavat, kuten koko Pohjois-Afrikassa, berberiläiset alkuasukkaat. Vähemmistönä ovat arabialaiset beduiinit. Turkkilaisia ovat olleet vain maan virkamies- ja soturisaatya. Asukkaita on kaikkiaan jonkun verran toista miljoonaa. — Maan pääkaupunki on saman niminen Tripolis, vanhan ajan Oea. Roomalaisajalta on siinä useita kau-

niita muistomerkkejä jäljellä, m. m. Markus Aureliuksen komea riemukaari. Muuten tekee kaupunki valkoisine rakennuksineen ja solakoine minareetteineen mereltä katsoen hyvin kauniin vaikutuksen. Kadut ovat tosin kapeita, mutta itämäisiin oloihin nähden erittäin siistit. Kaupungin huomattavimmat rakennukset ovat vanhain ruhtinasten kaunis linna, puolisoistakymmentä moskeijaa, synagogaa ja kristittyä kirkkoa. Majatalot, sekä karavaaniseraljit että europalaiset hotellit, ovat hyvässä kunnossa. Asukasluku nousee 50,000:nteen.

Tripolista voi vain onnitella, jos se joutuu Italian valtaan. Turkkilaisten huono hallinto on siellä lamauttanut kaiken edistyksen, ja vasta sivistyneen maailman yhteyteen jouduttuaan voi maa vapaasti kehittää luonnollisia rikkauksiaan. Monet paikat, jotka nyt ovat määrättömän hiekkameren peittämät, ovat roomalaisten ja arabialaisten vallan aikoina olleet viljeltyjä lakeuksia; mutta keinotekoisia (artesiaalisia) kaivoja kaivamalla voisi niihin jälleen loihia ihania puutarhoja ja hedelmällisiä vainioita.

Walde Hirvikanta.

T. k. 2 p:nä joutui Turussa katalan salamurhan uhriksi Turun hovioikeuden presidentti Walde Hirvikanta.

Presidentti Hirvikanta oli syntynyt v. 1863 Turussa, missä hänen isänsäkin, vapaaherra L. Th. von Hellens oli hovioikeuden presidenttinä. Suoritettuaan yliopistossa filos. kandidaatti- ja lakit. kandidaattitutkinnot hän tuli Turun tuomiokapitulinsihteeriksi v. 1891. Tästä virasta hänet v. 1903 nimitettiin Turun hovioikeuteen hovioikeudenneuvokseksi. Prokuraattori E. Soisalon-Soinisen murhan jälkeen hän toukokuussa v.

1905 nimettiin maan prokuraattoriksi. Erottuaan tästä toimesta suurlakon jälkeen marraskuussa s. v. hän perusti oman asianajotoimiston Turkuun, avustaen m. m. Viaporin mella-koissa vangittujen punakaartilaisten asiaa. Viime vuonna hänet nimitettiin Turun hovioikeuden varapresidentiksi sekä tämän vuoden alkupuolella saman hovioikeuden presidentiksi. — Paitsi varsinaisia virkatoimiaan vainaja oli monilukuisissa luottamusviroissa, m. m. Suomen merimies-eläkelaitoksen kamreerina ja sihteerinä, kirkolliskokouksen sihteerinä ja jäsenenä y. m.

Raikki wiifi.

(Jatkoo viime numeroon.)

Dohtori ei joutanut kuuntelemaan piffu tytön täydellishyöfiän luettelua. Kun hänen vaimonsa illalla aikai sitä jatkaa, keskeytti hän hänet sanoen: „No niin, koska tyttö on noin

päässyt suofioosi, tulee uutinen hänen tulevaisuudestaan sinua varmaan ilahduttamaan.“

„Mitä uutinen?“

„Rauppiaan perhe tuosfa vastapäätä on luwannut ottaa tytön holhokitseeseen wähhäisestä korwauksesta.“

„Wai niin, onko luwannut!“ Tohtorinnan sukupaukot tulivat kuumeentapaiseen liiteeseen. „Suulenpa heillä kyllä olewan työtä tyttö raukalle. Saiji siellä kantaa retuuttaa heidän wallattomia pikku poikiaan, jotka kaiken päiwää loikowat hieksasja, ja puhdistaa näiden alati wuotawia neniä! Ja siitä tahtowat vielä korwaustakin! Ei wätpä ole tyhmiä! Jontun ajan perästä on tyttö iso, silloin he owat kaswattaneet itselleen palwelijan, joka ei ole heille mitään maksanut, ei kerwassaan mitään! — Mutta se ei tule tapahtumaan! Minä en anna sitä tyttöä heille, sen tietäköt!“

„Mutta mitäs aiot työllä tehdä? Minun mielestäni täytyy olla iloinen, kun . . .“

„Mitäkö aion hänellä tehdä?“ leskeytti tohtorinna. „Aion pitää hänet!“

„Mutta onhan sinulla jo molemmat pienokaiset?“

„Juuri siksi tarwitsen vielä wanhimmankin. Enhän woi pienokaisien kansja yksin tulla toimeen.“

„Taidatpa kokonaan unhottaa, että tytön on pian mentävä kouluun.“

„Sen ajan kyllä tulen toimeen. Hänen täytyy tietystikin lutea ahlerasti, niin että hänestä tulee ymmärtäväinen ja kiltti tyttö. Albert, ajattelehan kuinka hauskaa on, kun on noin herttainen tytär kodisja! Eikö olekin, myönnähän? Saanhan minä pitää tytön?“

Tohtori ei wastannut sanaakaan. Hän otti waan waimonsa pään molempien isojen käsienä wälän ja painoi sydämmellisen suudelman hänen huulilleen. Sitten hän poistui. Tohtorinna punastui; noin ei hänen miehensä ollut moneen wuoteen tehnyt. Niin, ennen! — mutta nyt — kun eletään wuosi wuoden jälkeen yhdesjä, niin ikäänkuin wieraannutaan tuollaisista rakkauden osoituksesta.

„On hän sittenkin niin hynwä ja kunnan mies!“ kuisuksi tohtorinna itselleen tytywäisenä hymyillen lewolle käydesjään.

V.

„Ei! tuota en suwaitse! Etkö woi katsoa eteesi, poika, minne juokset!“ huusi tohtori seuraavana päiwänä harmisfaan, kun pojista toinen järjestyksessä hänen huoneeseen tultuaan lensi kuin ammuttu nuoli hänen jalkojensa wälitse. Silmänräpäyksen seiso poika woiwakkanaan iskun huumaamana aivan hiljaa, sitten hän kiihtyneenä, säihtywin filmin katsoi ylös tohtoriin.

„Se oli waan Wienistä tulewa pitajuna“, selitti hän hämillään ja hiipi nopeasti wiereiseen huoneeseen.

„Sepä oli aika weitilla!“ janoi tohtori, mielihywällä katseillaan seuraten kauniista poikaa.

„Se hän on“, myönsi tohtorinna. „Wälän kiittää hän pitajunana, wälän raitiotiemaununa koko huoneuston läpi, toisinaan hän on rywäri, toisinaan santarmi, wälän otus, wälän metsästäjä. Suuntaa ja juosta täytyy hänen aina, muuten hän ei woi elää.“

„Minäpä kieltäisin sellaiset tawat häneltä!“

„Woiwiko jellaista kieltää! Hän ei woi sille mitään; hän on täynnä leksintöjä ja kuseiluja. Enpä minäkään wirtkaifi mitään, jos saisin olla häneltä rauhasja, mutta joka filmäräpäys hän tulee pyytämään minua waununsa tahti laawaansa, waielpä tekemään hänelle joko piiskan tahti sapelia.“

„Ja siinä teet kiltisti kaikki?“

„Enhän woi muuta, kun hän niin kauniisti pyytää ja rukoilee. Entäs kuinka hulluja päähänpistoja hänellä on! Usken juuri hän leikki eläinnyttelyä, silloin sai hän ätkiä päähänsä, että krototiilikin täytyy olla mukana. Minun olisi wälttämättä pitänyt wain herkeksi ruweta krototiili; minä muka olisi ollut niin erittäin sopiwa krototiili. Woinet ymmärtää, ettei minulla kioin ollut siihen halua. Waan luuletko että poika lakkasi kerjäämästä, kunnes minulla ei ollut muuta neuwoa kuin . . .“

„Kuin tehdä mitä poika tahtoi ja ruweta — krototiiliksi! Olipa wahinko, pikku muijaseni, etten ollut sitä näkemässä.“ Tohtori nauwoi siwujaan pidellen. „Se mahtoi olla ihana näky! Etkö uudistaifi tuota temppeua minullekin?“

Siihen ei tohtorinna suostunut.

(Jatt.)

Kirjallisuutta.

Werner Söderström O.-y. kustannuksella on ilmestynyt jatkoa seuraaviin vihkoteoksiin:

Maailman ihmeet, vihott 2—4; hinta viholta 90 p. Luonto tieteen valossa, vihott 39—42; hinta viholta 75 p. Nämät vihott sisältävät m. m. kirjoitukset „Piirteitä ilmatieteen alalta“, „Woiwavaunun koneisto“, „Rakennuksien suojeleminen salama vastaan“ y. m. Kaikki kirjoitukset owat, niinkuin tässä teoksesta kauttaaltaan, erinomaisen mielenkiintoisia ja hauskoja.

Kansantajuinen Lakiasiaien käsikirja. Toimitt. J. B. Saraste y. m. 8—9 vihko. Hinta viholta 50 p.ä.

Merkkitooksia maailmankirjallisuudesta. I sarja: Z. Topelius, Talwi-iltain tarinoita, vihott 21—24. II sarja: Leo Tolstoi, Anna Karenina, vihott 21—26. III sarja: A. Manzoni, Kihlautuneet, vihott 21—25. Vihott hinta 60 p.ä. Kukin sarja on nyt päässyt päätökseensä.

Kyläläisten kirjasia, uskonnollinen sarja, kirjoittanut Matti Tarkkanen. N:o 5: Kaste ja Herran ehtoollinen. N:o 6: Jumalan lasten rukous, elämä. N:o 9—10: Kristillisen kirkon historia. Hinta kultakin numerolta 5 p.ä.

Kirkkomme ja kansamme elinkysymyksiä nimistä sarjaa on ryhtynyt julkaisemaan tohtori B. H. Päiwänsalo. Siitä owat nyt ilmestyneet: I: Kirkostako tahtoisit erota? — II: Miten nostaa haaksirikkoutuneita? — III: Leipätaistelu, kärsimykset ja usko Jumalan rakkauteen. Kukin kirjases hinta on 15 p.ä.

Juhani Aho, Eläimiä. Hinta 1 mk. Tähän sievään nidokseen on koottu kuuluisan kirjailijamme verrattomat kuvaukset eläinten sielunelämästä.

Hilda Tihlä, Jumalan lapsia. Kolme kertomusta. Hinta 1 mk. — Näissä pienissä kuvaelmissa ilmenee omaperäinen kirjailijaluonne ja hieno havaintokyky.

Tyko Hagman, Elämäni lapsuus. Hinta 2: 50. Waatimattomia, mutta rattoisasti kerrottuja muistelmia tunnetun sadunkertojan lapsuusajoilta Keski-Pohjanmaalla.

Lauri J. Palojuuri, Sähkön käyttämisestä maataloudessa. 1: 50.

Kustannusliike Arvi A. Kariston kustannuksella Hämeenlinnassa on ilmestynyt seuraawat uudet kirjat:

Pastori Haraldin rikos, romaani, kirjoittanut U. V. Valakorpi. Hinta 2: 50.

Aineiden järjestely maalaiskansakouluissa. Opas nuorille opettajille, kirjoittanut V. Raitakari. Hinta 1: 50.

Kyläkirjaston

3:s numero jaetaan Kuvalehden lokakuun numeron mukana tilaajilleen. Se sisältää rehtori L. H. Sandelinin kirjoittaman „LAURI STENBÄCK, elämäkerrallinen kuvaus“ — runoilija ja herännäisyysmies L. Stenbäckin syntymästä on tänä wuona 100 vuotta kulunut — ja sisältää se Kyläkirjaston tämän vuosikerran sivut 100—200.

Kyläkirjaston Kuvalehden A-sarjan tilaajat owat vielä tilata Kyläkirjaston tämän vuoden vuosikerran 1 mk:lla.

Tämä numero sisältää:

Kuvia: Lauri Stenbäck. — Kuvia kirjoitukseen „Suomesta erotettaviksi uhatut pitäjät“: Huvila Terjoella; Kuokkalan nuorisoseuran talo; Kivennavan kirkko; Terjoen viertotie; Terjoen rautatieasema; Terjoen kirkko; Terjoelainen ajuri; Rajajoki. — Kuvia kirjoitukseen „Entisajan tulenottokejoita maassamme“: Tulensaha „kitkanvalkean“ ottamista varten; Soikeita tulenottokejoja; Erilaisia maassamme käytettyjä tulusrautoja. — Kuvia kirjoitukseen „Pääministerin vaihdos Venäjällä“: P. A. Stolypin; W. N. Kokowtsov. — Kuwa Tripoliksista. — Walde Hirvikanta.

Kirjoituksia: Lauri Stenbäck. — Ristiseppä. — Suomesta erotettaviksi uhatut pitäjät. — Entisajan tulenottokejoita maassamme. — Pääministerin vaihdos Venäjällä. — Tripolis. — Walde Hirvikanta. — Kaikki wiisi. — Kirjallisuutta.

Kaikki elintarpeet ovat kallistuneet; sen vuoksi on SOFIA SOINISEN

Säästäväinen perheenemäntä

välttämätön jokaisessa kodissa.

Tämä uusi keittokirja, joka käsittää 828 sivua ja maksaa nid. 8 mk. sekä sidottuna aistikkaisiin vaatekansisiin 9: 25, on *suurin ja monipuolisin Suomessa ilmestynyt alkuperäinen keittokirja*. Tekijätär, jolla talouskoulun johtajana on *yli 18-vuotinen kokemus*, on laatinut ohjeensa siinä mielessä, että ruokien valmistuksessa noudatettaisiin mitä suurinta *säästäväisyyttä*, samalla kuin niiden terveydelliseen ja maukkaisuuteen on pantu huomiota. Hintansa se käyttämisellään korvaa monin kerroin.

— — Tekijällä on alallansa erinomaisen runsas kokemus ja luotettavat tiedot. Ne on hän nyt koonnut taitavasti järjestetyksi teokseksi, mistä siten on tullut *oikea kotitalouden raamattu*. — — Suunnattoman ohjevarastonsa tähden on kirja *todella tyhjentyvätön aarreaitta perheenemännille*.

Kehoitamme kaikkia, jotka vain suinkin voivat, hankkimaan tämän uusimman ja suurimman keittokirjan. Se on runsassisältöinen oppikirja alkaville ja mitä oivallisin käsikirja vanhemmillekin perheenemännille. Eikä se tarjoo tietojan kuivassa muodossa, vaan *lietsoo innostusta kotiaskareihin*. — Keski-Suomen Sanomat.

Joka meille lähettää kirjan hinnan, saapi sen vapaasti luokseen lähetetyksi.

K. J. Gummerus Osakeyhtiö, Jyväskylä.

KAYTTAKAA **NOKIAN** KALOSSEJA

SUOSIKAA KOTIMAISTA TEOLLISUUTTA

KESTAVIA
SIROJA
HALPOJA

SUOMEN GUMMITEHDAS OSAKEYHTIÖ

O.-Y. G. W. SOHLBERG A.-B.

Läkki-, Pelti- ja Vaskiteosten liike

Helsinki - Vuorimiehen' . 29.

Kuljetusastioita,

sekä pyöreitä puristettuja että nelis-
kulmaisia.

„KUHNEEN“ ammeita.

„ILMARI“ akkunanavaajia.

Erikoisala:

Läkkirasioita, myöskin väripainolla.

Halvin ja mukavin matka

Amerikkaan, Afrikaan ja Australiaan

tehdään seuraavilla tunnetuilla linjoilla:

Allan, Amerikan, Anchor, Canadian, Pacific Railway Co. (Atlantic service), Skandinavien-Amerikan, Cunard, Dominion, Royal, White Star, Donaldson, Drient ja Union Castle.

Hangosta lähtee laivoja joka keskiviikko- ja lauantai-iltapäivä ja ovat nämät laivat yllämainittujen linjojen parhaiden laivojen yhteydessä. Lähempää tietoa piletien hinnoista y. m. antaa lueteltujen linjojen pääasiames Suomessa

SUOMEN HÖYRYLAIVA OSAKEYHTIÖ
HELSINKI & HANKO.

HUOMATTAVA 100-VUOTISMUISTO.

LAURI STENBÄCK.

ELÄMÄKERRALLINEN KUVAUS.

KIRJ. L. H. SANDELIN.

Hinta 1: 20.

Kuuluu ensimmäisenä numerona prof. Jaakko Gummeruksen toimittamaan sarjaan „Suomen kristikansan merkkimiehiä“.

K. J. Gummerus Osakeyhtiö, Jyväskylä.

Tärkeitä kirjoja kotiopintoja harjoittaville.

Kauvan odotettu toinen korjattu ja lisätty painos

Tohtori Erkki Kailan

OPPIKIRJASTA

Uuden Ajan Filosofianhistoriassa

on nyt valmistunut. Hinta sid. vaatekansisiin 5 mk.

Uuden ajan filosofian historian toisessa painoksessa ulottuu esitys nykyaikaan asti. Teoksessa käsitellään sentähden filosofian kaikkein uusimpia ilmiöitä, esim. Euckenian, Bontroux'ta, Bergsonia ja fragmentismia, joten sen, joka haluaa lyhykäistä opastusta näissä, täsi tutustua kirjaan. Suomenkielillä ei löydy toista kokonaisesitystä näistä mieltäkiinnittävistä ilmiöistä.

KARL VORLÄNDER:

Vanhan ajan ja Keskiajan

FILOSOFIAN HISTORIA.

Tekijän luvalla suomensi

E. Kaila.

Hinta sid. vaatekanslin 5: 50.

Joka meille lähettää kirjain hinnan, saapi ne vapaasti itselleen lähetetyksi.

K. J. Gummerus Osakeyhtiö, Jyväskylä.

J. TIRKKONEN, KANGASOSASTO, Tampere.

Perustettu 1869.

PUHELIMET:

Kangasosasto 608
Kaupunkien välinen 1301
Herrain Pukuneulomo 1302
Lankaosasto 234

Tätäkin syyskautta varten on liikkeeseeni järjestetty erikoisella huolella, osaksi henkilökohtaisesti Euroopan liikekeskuksissa valittuja, alaani kuuluvia valiolaatuja ja -malleja:

Naisten Puku- ja Puserokankaita,
uusissa väriyhtävyyksissä ja kudoksissa.

Sametteja, Silkkikankaita,
puvuiksi ja koristeiksi.

Ranskalaisia Reunuste-esineitä.

Puseroita, Kävelyhameita, Alushameita.

ERIKOISOSASTO:

Sairaalarapeita: Sänkyjä, Matrasseja, Tyynyjä, Lakanoita, Tyynynpäällisiä, Sairaspukuja, Hoitajattarien pukuja & esiliinoja, Lääkärien takkeja y. m.

Höyhenpuhdistuslaitos.

Syksyn kuluessa alkaa liikkeessäni toimia koneellinen vuodepeitteiden valmistuslaitos.

Malleja lähetetään pyydettyessä!

Käyttäkää Waasan Ompelu- lankaa!

Luja, helposti juokseva, värinsä pitävä.

≡ Kalaverkkoja ≡

valmistaa

**Waasan Puuvillatehdas
Osakeyhtiö
Waasa.**

Ompelukoneet! Rautasängyt!

Jokainen perheenemäntä ja räättäli tahtoo saada „AUNE“ ompelukoneitamme, ja edustamamme tehtaan l:si palkinnolla palkittuja rautasänkyjä, joita halvalla ja hyvillä ehdoilla myydään

**JYVÄSKYLÄN KONE-
KRUPASSA**

.. VELJEKSET LAHTINEN ..

Henkivakuutus-osakeyhtiö

SALAMA

Myöntää kaikenlaisia henkivakuutuksia sekä niiden ohella työkyvyttömyytilä-vakuutuksia osittaisen työkyvyttömyyden varalle.

Yhtiön vakuutusmaksut ovat huokeat ja vakuutusehdot aulit.

Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö SUOMI

Henkivakuutuskanta $\frac{1}{1}$ 1911 noin 300 milj. m:kaa.

Henkivakuutettujen luku $\frac{1}{1}$ 1911 noin 94,000 henkilöä.

Vakuutusrahasto $\frac{1}{1}$ 1911 noin 74 milj. m:kaa.

Pohja-, vara-, hoito- ja voittorahastot $\frac{1}{1}$ 1911 noin 6 $\frac{1}{2}$ milj. m:kaa.

Toimintansa aikana on yhtiö suorittanut:

Kuolemantapauksista 13,716,303 m:kaa.

Voitto-osuuksina vakuutetuille 10,348,015 mk.

Koska yhtiö on keskinäinen, tulee koko sen voitto yksinomaan vakuutettujen hyväksi.

== SUURIN KOTIMAINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ. ==